

ASIGURAREA DREPTURILOR ȘI INTERESELEOR LEGITIME ALE PERSOANEI REȚINUTE SAU ARESTATE ÎN CONTEXTUL HOTĂRÎRII CURȚII CONSTITUȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA DIN 23.02.2016

Mihail SORBALA,
doctorand, ULIM

SUMMARY

The purpose of the work is to assess the state penal policy during the implementation of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union on compliance with one of the most important rights – the freedom of person in the jurisprudence of RM in the process of detention and arrest of the person; developing of proposals to improve the legislation based on the jurisprudence of the Constitutional Court and ECHR standards. This aim was materialized as final, by submitting specific recommendations for improving the criminal law in the field of crime of illegal detention or arrest.

Keywords: detention, preventive measures, criminal-procedural coercive measure, arrest, house arrest, cause, criminal components, suspect, accused, defendant, investigated magistrate, criminal prosecutor body, prosecutor

REZUMAT

Scopul articolului constă în evaluarea politicii penale a statului în perioada implementării Acordului de Asociere dintre RM și UE privind respectarea unuia dintre cele mai importante drepturi – libertății persoanei – în jurisprudența RM, în procesul de reținere și arestare a persoanei; elaborarea propunerilor de perfecționare a legislației în baza jurisprudenței Curții Constituționale și a standardelor CtEDO. Acest scop a fost materializat, ca finalitate, prin înaintarea anumitor recomandări de perfecționare a legii penale în domeniul infracțiunii de reținere sau arestare ilegală.

Cuvinte-cheie: reținere, măsură preventivă, măsură de constrângere procesual-penală, arest, arest la domiciliu, cauză, componentă de infracțiune, bănuț, învinuit, inculpat, judecător de instrucție, organ de urmărire penală, procuror

Introducere. Importanța măsurilor preventive în ansamblu nu poate fi înțeleasă fără a face trimitere la dispozițiile constituționale și la cele conținute în instrumentele regionale fundamentale în materia drepturilor omului, ținând cont de specificul acestora – de afectare a inviolabilității persoanei.

Reglementate drept instituții cu caracter de constrângere, rolul acestora este de a împiedica suspectul sau inculpatul să întreprindă ori să desfășoare anumite activități care ar avea efect negativ atât asupra desfășurării procesului penal, cât și în privința atingerii scopului acestuia. De asemenea, pentru a se asigura de respectarea strictă a dispozițiilor legale, ce permit luarea acestor categorii de măsuri procesuale, legiuitorul a instituit anumite garanții, concretizate în condițiile generale și specifice ce trebuie îndeplinite, cumulativ, pentru a se putea dispune vreuna dintre măsurile preventive [1].

Metode și materiale aplicate. Cercetările întreprinse pentru elaborării acestui articol s-au bazat

pe studierea doctrinei, practicii și legislației existente în domeniul incriminării și sancționării faptelor de reținere sau arestare ilegală. Printre metodele de cercetare utilizate evidențiem: metoda logică, metoda sistematică, metoda juridică, precum și cea comparativă. Metodologia de cercetare a înglobat și metoda dialectică privind posibilitatea cunoașterii realității obiective, căile, mijloacele și metodele de percepere științifică.

Rezultate obținute și discuții. Privarea de libertate creează un dezechilibru de puteri, unde persoana aflată în detenție provizorie este cea vulnerabilă, fiind practic în întregime dependentă de administrația locului de detenție în ceea ce privește siguranța sa, exercitarea drepturilor sale și asigurarea necesităților de bază. O persoană aflată în custodia poliției este într-o situație deosebit de vulnerabilă. De regulă, mulți dintre cei aflați în custodia poliției sînt la primul contact cu organele de drept/structurile de forță, sînt confuși și speriați, nu au cunoștințele sau experiența

necesară pentru a înțelege ceea ce se întîmplă. Astfel, acest dezechilibru dintre persoană și autoritatea de detenție provizorie poate cauza diferite forme de abuzuri (detenție necomunicată, detenție arbitrară, corupție, tortură și alte forme de maltratare, încălcarea garanțiilor procesuale prevăzute de lege etc.) [2, p. 7].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în bogata jurisprudență privind materia art. 5 al Convenției, a trasat anumite linii directoare în ceea ce privește condițiile și limitele aplicării arestării preventive, plasînd pe primul plan prezumția libertății ca punct de reper la examinarea unei situații concrete. Curtea apreciază negativ utilizarea în exclusivitate a unor temeuri formale sau citarea unor texte de lege la emiterea hotărîrilor judecătorești de aplicare a arestării. Necesitatea concretizării temeiurilor de arestare este în funcție de durata aplicării măsurii date. Curtea a constatat mai multe deficiențe în materie de aplicare a arestării în sistemul de drept al Republicii Moldova. Aces-

tea se refereau atât la normele juridice aplicate în domeniu, cât și la practica instituită.

Este un fapt constatat că sistemul național se confruntă cu mai multe probleme, cum ar fi: motivarea hotărârilor judecătorești; interpretarea neuniformă a legii de către judecători la aplicarea arestării; încălcarea obligației de a acționa cu diligență în cazul persoanelor arestate; ezitarea de a examina totalitatea de probe în confirmarea necesității arestării; lipsa comunicării clientului cu avocatul; problema accesului avocatului la materialele dosarului; lipsa informării complete despre toate acuzațiile aduse. Se constată situații când instanțele nu iau în calcul personalitatea și comportamentul acuzatului, sau nu iau în considerație, în toate cazurile, posibilitatea aplicării măsurilor preventive alternative [4, p. 7].

În jurisprudența CtEDO, privarea de libertate include măsurile obișnuite – reținerea, arestarea, executarea pedepsei cu închisoarea; dar mai intră în această categorie arestul la domiciliu ori internarea într-un spital a unei persoane arestate, reținerea într-o mașină pentru mai multe ore ori ținerea persoanei încâtușate timp de mai multe ore fără a fi reținută sau arestată. Pentru a decide dacă a existat sau nu o privare de libertate, se apreciază asupra unui element obiectiv – deținerea unei persoane într-un spațiu restrâns și pentru o perioadă de timp neglijabilă, respectiv un element subiectiv – persoana nu a consimțit la aceasta [3, p. 13].

În conformitate cu art. 30, alin. 4 din Legea cu privire la avocatul poporului din 3 aprilie 2014, privarea de libertate se definește ca: ”orice formă de plasare a persoanei, la ordinul oricărui organ judiciar, administrativ sau al altui organ, într-un loc de detenție de stat sau privat, pe care acesta nu îl poate părăsi după voia sa, în calitate de pedeapsă, sancțiune, măsură procesuală de constrângere, măsură

de siguranță, precum și ca rezultat al dependenței față de o îngrijire acordată sau în baza oricărui alt motiv”.

Exemple de privare de libertate existente în sistemul de justiție al Republicii Moldova sînt [2, p. 9-10]:

- a) reținerea;
- b) arestarea preventivă;
- c) detenția în instituțiile penitenciare pentru executarea pedepsei cu închisoarea;
- d) internarea într-o instituție psihiatrică;
- e) arestul în calitate de sancțiune disciplinară aplicată militarilor;
- f) reținerea și arestul contravențional;
- g) detenția cetățenilor străini și apatrizi, care urmează a fi expulzați, în centrul de plasament temporar al străinilor.

În conformitate cu art. 25 din Constituția Republicii Moldova, libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile. Reținerea sau arestarea unei persoane sînt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

Reținerea nu poate depăși 72 de ore. Arestarea se face în temeiul unui mandat emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult pînă la 12 luni.

Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sale sau ale arestării. Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.

Dreptul constituțional la libertate individuală și siguranță presupune că persoana nu poate fi lipsită de libertate și supusă reținerii sau arestului în mod arbitrar și samovolnic, după bunul plac al reprezentanților organelor statale.

Reținerea și deținerea în stare de arest prejudiciază, de fiecare dată, dreptul la libertatea individuală, din care considerent aceste măsuri de constrângere procesual-penală urmează a fi aplicate doar în strictă conformitate cu prevederile legii.

Periculozitatea reținerii și a arestului ilegal constă în faptul că aceste măsuri îngredesc cel mai important drept constituțional al fiecărei persoane – *dreptul la libertate individuală* [7, p. 342-343].

Dreptul la libertate și siguranță personală constituie unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Totuși, acest drept nu este unul absolut. Autoritățile statului au dreptul de a priva persoanele de libertate în modul și în cazurile prevăzute de lege, cu respectarea garanțiilor legale prevăzute pentru privarea de libertate [2, p. 9].

Descoperirea și cercetarea faptelor infracționale sînt imposibile fără o constrângere din partea organelor de stat, antrenate în sfera activității procesual-penale. Mai mult decît atât, deși constrîngerea reprezintă doar un element în mecanismul reglementării procesual penale, pentru această varietate a activității statale ea reprezintă cea mai specifică și caracteristică formă [9, p. 137-138].

Măsurile de constrîngere procesual penală capătă o importanță deosebită în contextul examinării lor în cadrul instituției reținerii persoanei bănuite în comiterea infracțiunii. În acest sens, anume necesitatea aplicării măsurilor de constrîngere în privința unor anumite persoane a constituit premisa istorică a apariției figurii persoanei reținute ca fiind bănuite în comiterea faptei infracționale. Destinația de bază a instituției persoanei reținute în procesul penal ține de înzestrarea unei astfel de persoane cu un șir corespunzător de drepturi procesuale. Drept urmare a faptului că în marea majoritate a cazurilor persoana bănuite/reținute apare în cadrul cauzei penale în

legătură (sau de rînd) cu aplicarea în privința acesteia a măsurilor de constrîngere procesual penale, respectiv marea majoritate a încălcării drepturilor și intereselor ei legitime are loc anume în acest context. Activitatea de reținere, aplicată activ în practica organelor de urmărire penală, aduce atingere nemijlocită drepturilor omului la libertate și inviolabilității personale, prezentînd prin sine nu altceva decît o priverie de libertate, cu toate urmările survenite în acest sens [12, p. 99].

Practiciile organelor de urmărire penală i-au fost și încă îi mai sînt cunoscute – din fericire, la un nivel foarte redus – diferite contexte, împrejurări și combinații ale actului de reținere, și anume:

- pînă la începerea urmăririi penale;
- în lipsa temeiurilor și motivelelor;
- în vederea exercitării „presiunii” asupra bănuțitului, pentru a obține recunoașterea acestuia în comiterea infracțiunii;
- cu ulterioara falsificare a materialelor reținerii;
- cu neînștiințarea corespunzătoare a procurorului despre actul de reținere [8, p. 10].

Am încercat să evidențiem faptul că reglementarea juridică a reținerii nu se limitează doar la indicarea temeiurilor realizării acesteia, aici fiind inclusă ordinea reținerii și a percheziției corporale, temeiurile pentru eliberarea persoanei reținute, ordinea de deținere a persoanei reținute, înștiințarea despre reținere etc.

În particular, în procesul de elaborare a acestui studiu nu s-a trecut cu vederea respectarea termenelor procesuale caracteristice realizării actului de reținere: întocmirea procesului-verbal de reținere în termen de trei ore după reținerea faptică și aducerea bănuțitului la organul de urmărire penală; comunicarea procurorului, în termen de pînă la trei ore de la reținere despre actul de reținere; înștiințarea rudelor des-

pre actul de reținere; punerea în libertate a persoanei reținute după expirarea termenului de reținere sau inițierea procedurii de aplicare a măsurilor preventive privative de libertate.

La moment este necesar de a face o claritate în privința faptului ce urmează a se recunoaște în calitate de reținere și din ce moment apare această stare. Conform opiniilor doctrinare din domeniu, momentul reținerii se identifică cu reținerea faptică a persoanei, adică lipsirea faptică a persoanei bănuțite de libertatea de a se deplasa, realizată în conformitate cu prevederile legii de procedură penală. Persoana se consideră reținută din momentul reținerii faptice, adică din momentul cînd este „imobilizată”, cu aplicarea forței fizice sau fără aceasta, și este lipsită de libertatea de a se deplasa liber. Acest moment poate, într-o anumită măsură, să premeargă timpului aducerii celui reținut la organul de urmărire penală. În acest sens, este necesar ca cel reținut să fie adus într-un termen cît mai scurt la ofițerul de urmărire penală [13, p. 49].

Evidențind neuniformitatea noțiunii „reținere faptică”, s-a reușit a constata că persoana este considerată ca fiind reținută anume din acel moment cînd a fost lipsită de posibilitatea de a se deplasa liber, indiferent de cauzele care au determinat acest fapt și durata aducerii persoanei la locul de efectuare a cercetărilor. Un anumit interes în acest sens îl prezintă interpretarea noțiunii de „reținere faptică și limitare a dreptului la libera deplasare din partea organului de poliție” în procesul penal al SUA. Astfel, conform hotărîrii Curții Supreme a SUA în cauza Orozko, acesta din urmă a fost recunoscut ca fiind reținut faptic din momentul cînd a fost trezit în miez de noapte la el acasă de către colaboratorii de poliție, adică cu mult timp înainte de aducerea la sediul organului de poliție. Mai mult decît atît, conform

art. 159 pct. 1 din Codul-model de procedură penală al statelor CSI, reținerea constă în „luarea persoanei sub strajă, aducerea acesteia la organul care efectuează procesul penal și deținerea sub strajă pe o perioadă scurtă de timp în locurile și în condițiile determinate de lege” [11, p. 243].

În conținutul noțiunii de „reținere faptică și procesuală” se includ componentele prinderii și aducerii persoanei la organul de urmărire penală. Aceasta, la rîndul său, presupune că cele 72 de ore ale reținerii, 3 ore ale informării procurorului, 3 ore stabilite în vederea întocmirii procesului verbal de reținere și 6 ore în vederea înștiințării rudelor urmează a fi calculate nu din momentul aducerii persoanei la organul de urmărire penală, ci din momentul prinderii persoanei, reținerii ei faptice. Motivarea unei astfel de poziții ține de tendința de a reduce la minimum perioada de timp nereglementată dintre reținerea faptică a persoanei și perfectarea, documentarea procesuală a reținerii acesteia.

Motivul tuturor neclarităților posibile în legătură cu instituția reținerii constau în interpretarea și tendința principial incorectă și sortită eșecului de a îngloba în conținutul noțiunii de *reținere* diferite acțiuni din punctul de vedere al importanței, esenței și scopului. La aceste acțiuni se referă, în primul rînd, reținerea fizică, faptică (prinderea, imobilizarea) și, în al doilea rînd, așa-numita *reținere procesuală*, priverie de libertate a bănuțitului pe o perioadă scurtă de timp. Este absolut logic că într-o astfel de situație este imposibil de a trata uniform multiplele laturi ale instituției reținerii.

Deseori, aducerii silite a bănuțitului în vederea reținerii îi sînt premergătoare următoarele acțiuni:

- verificarea motivelor neprezentării la organul de urmărire penală;
- transmiterea colaboratorului

de poliție care va executa aducerea silită a ordonanței privind aducerea silită, explicarea temeiului și a condițiilor de executare a acesteia, care ar exclude înjosirea persoanei sau survenirea anumitor consecințe nedorite;

- prezentarea sub semnătură persoanei supuse aducerii silite a ordonanței în acest sens și oferirea posibilității ca de unul singur, fără însoțire, să se prezinte la ofițerul de urmărire penală.

De asemenea, anume pe durata perioadei de reținere au loc cele mai grosolane încălcări ale drepturilor persoanei reținute în cadrul procesului penal. Astfel, de exemplu, cercetătorul V. A. Kamișanski menționa, după realizarea unei interviuări, că reprezentanții organelor de forță au purces de frecvente ori la aplicarea metodelor ilegale de influențare în privința persoanelor reținute anume în primele ore ale aplicării acestei măsuri de constrângere procesual-penală [10, p. 5-6].

Conform reprezentărilor contemporane referitoare la nivelul asigurării drepturilor și intereselor legale ale persoanei în cadrul procesului penal, acesta trebuie să înglobeze totalitatea formelor de favorizare a oricărui participant la procesul penal, inclusiv a bănuțului reținut, în realizarea drepturilor sale, inclusiv:

- informarea persoanei privind beneficierea de anumite drepturi și explicarea acestor drepturi;

- crearea condițiilor favorabile pentru realizarea deplină și eficientă a drepturilor;

- protecția drepturilor de la anumite încălcări;

- apărarea drepturilor;

- restabilirea drepturilor încălcate [14, p. 69].

Toateacestemomenteevidențiază următoarele circumstanțe, de care trebuie să se țină cont:

1) temelia unei garantări valoroase a drepturilor și intereselor legitime ale persoanei reținute o con-

stituie obligațiunea reglementată prin lege a organului de urmărire penală de a efectua acțiunile necesare în vederea realizării prevederilor nominalizate mai sus;

2) în situația constatării anumitor deficiențe în activitatea unei anumite forme a acestei favorizări, putem vorbi despre prezența problemelor și a insuficienței nivelului general de asigurare a anumitor drepturi și interese legitime ale persoanei reținute.

Ca urmare a încercărilor de a evidenția condițiile generale ale legalității aplicării constrângerii în cadrul procesului penal în privința persoanelor reținute, am reușit să identificăm un sistem de condiții, care include următoarele:

- Aplicarea acestor îngrădiri este posibilă doar din partea persoanei cu funcție de răspundere, abilitate cu împuterniciri procesuale corespunzătoare.

- Respectarea procedurii prescrise de lege, inclusiv plasarea obligațiilor și interdicțiilor asupra persoanelor reținute, doar în condițiile prezenței temeiurilor prevăzute în lege, în scopurile și limitele prevăzute de Constituție și normele din legea procesual penală, necesare atât pentru atingerea scopurilor urmăririi penale, cât și ale unor acțiuni de urmărire penală în parte.

- Aplicarea constrângerii doar în cazul de refuz din partea persoanei reținute ca fiind bănuite în comiterea infracțiunii de a urma indicațiile legii sau al unei intenții obiectiv materializate în vederea neîndeplinirii obligațiilor procesuale.

- Asigurarea posibilității de beneficiere de drepturile care nu pot fi îngrădite [6, p. 64].

Constatăm și faptul că, atât în teoria dreptului procesual penal, cât și în sfera aplicării practice a normelor de drept procesual penal, regula generală o constituie posibilitatea aplicării arestului nu doar în funcție de prezența datelor care indică asupra necesității aplicării

acestei măsuri de constrângere procesual-penală, ci și în baza dispunerii de materialul probator suficient în vederea demascării persoanei în comiterea infracțiunii. În acest cadru, este vorba despre atribuirea organului de urmărire penală a unui termen determinat, necesar pentru formularea logică a concluziilor referitoare la implicarea persoanei reținute în comiterea faptei infracționale, fiind justificată, în modul respectiv, necesitatea unei măsuri de constrângere procesual-penală mult mai aspre în coraport cu reținerea

La momentul de față, la soluționarea chestiunii referitoare la legalitatea ținării persoanei în stare de arest și prelungirea acestuia urmează a se proceda în strictă conformitate cu prevederile Hotărârii Curții Constituționale a RM privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din CPP (termenul arestului preventiv) din 23 februarie 2016.

La originea soluțiilor pronunțate de Curtea Constituțională în textul Hotărârii menționate se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională, la 17 februarie 2016, de către dna Viorica Puica, judecător în cadrul Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și în temeiul Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (8), (9) și (11) ale articolului 186 („Termenul ținării persoanei în stare de arest și prelungirea lui”) din Codul de procedură penală, ridicată în dosarul penal nr. 1-239/15, aflat pe rolul Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău.

Autorul sesizării a pretins, în special, că aplicarea cumulativă a prevederilor alineatelor (3), (8), (9)

și (11) ale articolului 186 din Codul de procedură penală permite prelungirea arestului preventiv pe perioade ce excedează termenelor expres prevăzute de articolul 25 alin. (4) din Constituție.

Prin decizia Curții Constituționale din 17 februarie 2016, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

Circumstanțele invocate se axau pe faptul că pe rolul Judecătoriei Botanica din mun. Chișinău, în faza cercetării judecătorești, etapa audierii inculpaților, se afla cauza penală în privința inculpaților Hîr-ciiala Ruslan, Procop Viorel și Stegărescu Simion.

Inculpații au fost reținuți la 20 martie 2015, iar prin încheierea din 21 martie 2015, judecătorul de instrucție a dispus plasarea acestora în arest preventiv pentru un termen de 30 de zile. Ulterior, prin încheierea din 17 aprilie 2015, judecătorul de instrucție a dispus prelungirea arestului preventiv pentru un termen de 30 de zile. Prin încheierile din 18 mai 2015, 12 august 2015 și 12 noiembrie 2015, arestul preventiv în privința inculpaților a fost prelungit, de fiecare dată cu câte 90 de zile. Prin încheierea din 5 februarie 2016, instanța de judecată a prelungit măsura preventivă sub formă de arest pînă la 20 martie 2016, data expirării termenului de 12 luni. Prin decizia din 10 februarie 2016, Curtea de Apel Chișinău a admis recursul declarat de procuror și a dispus prelungirea arestului preventiv în privința inculpaților pentru un termen de 90 zile începând cu 11 februarie 2016. Recursurile depuse de avocați privind anularea încheierii din 5 februarie 2016, cu eliberarea inculpaților de sub arest și aplicarea altei măsuri preventive, au fost respinse. La 16 februarie 2016, dna Viorica Puica, judecător în cadrul Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, a ridicat la Curtea Constituțională excepția de neconstituționalitate a prevederilor alineatelor (3), (8), (9) și (11)

ale articolului 186 din Codul de procedură penală [5, pct. 6-12].

Autorul excepției de neconstituționalitate a susținut că prevederile supuse controlului constituționalității nu corespund cerințelor de calitate a legii, pretinzînd, în special, că aplicarea cumulativă a prevederilor alineatelor (3), (8), (9) și (11) ale articolului 186 din Codul de procedură penală permite prelungirea arestului preventiv pe o perioadă totală de peste 12 luni, contrar termenului expres prevăzut de articolul 25 alin. (4) din Constituție. De asemenea, autorul sesizării a susținut că, deoarece permite emiterea unor mandate de arest pentru o perioadă de pînă la 90 de zile, articolul 186 alin. (9) din Codul de procedură penală încalcă termenul de 30 de zile prevăzut expres de articolul 25 alin. (4) din Constituție [5, pct. 40-44].

Curtea a reiterat că, într-o societate democratică, atribuția de bază a statului este protecția persoanei. Prin instituirea normelor procesual-penale, statul urmărește scopul de a proteja persoana și societatea de infracțiuni, dar, în același timp, să protejeze persoana și societatea de abuzurile persoanelor investite cu atribuții de cercetare a infracțiunilor, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată [Hotărîrea nr. 12 din 14 mai 2015 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală (reluarea urmăririi penale), §41].

În temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și e), și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională a hotărît:

a) Arestul preventiv poate fi aplicat pentru o perioadă totală de cel mult 12 luni, care include atît etapa urmăririi penale, cît și etapa

judiciară, pînă la emiterea încheierii judecătorești prin care persoana este eliberată din arest sau momentul pronunțării sentinței de către instanța de fond. Termenul arestului preventiv include timpul în care persoana: 1) a fost reținută și s-a aflat în arest preventiv; 2) a fost sub arest la domiciliu; 3) s-a aflat într-o instituție medicală, la decizia instanței de judecată, pentru expertiză în condiții de staționar, precum și la tratament, în urma aplicării în privința ei a măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

b) Termenul arestului preventiv curge din momentul reținerii, iar în cazul în care persoana nu a fost reținută, din momentul punerii efective în aplicare a mandatului de arest preventiv.

c) Termenul de 12 luni se referă la aceeași faptă(e) penală(e) pentru care persoana a fost plasată în arest preventiv, indiferent de eventuala recalificare ulterioară a infracțiunii. Orice detenție care depășește termenul total de 12 luni aplicat pentru comiterea aceleiași fapte, indiferent de eventualele recalificări ulterioare ale infracțiunii, este contrară Constituției și, prin urmare, este ilegală.

d) Mandatul de arest se eliberează pentru un termen de pînă la 30 de zile. Fiecare prelungire a duratei arestării preventive nu poate depăși 30 de zile, atît la etapa urmăririi penale, cît și la etapa judecării cauzei.

Se declară neconstituționale: 1) alineatul (3); 2) sintagma „90 de zile” de la alineatul (5); 3) alineatele (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ca fiind contrare articolului 25 alineatul (4) din Constituție.

La momentul actual, dispunerea detenției se fundamentează în aspect normativ pe Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Potrivit art. 7 al Codului de procedură penală al RM, hotărîrile Curții

Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, procurori și instanțele de judecată, iar hotărîrile Plenului Curții Supreme de Justiție poartă un caracter de recomandare. În mod firesc, la adoptarea hotărîrii privind aplicarea detenției, instanțele naționale trebuie să aplice standardele impuse de Convenția Europeană a Drepturilor Omului: legalitatea detenției; existența unei bănuieli rezonabile; prezența unui risc; proporționalitatea, rezonabilitatea și necesitatea aplicării detenției și, în sfîrșit, posibilitatea aplicării măsurilor de alternativă detenției [4, p. 9].

Concluzii. Tendința de creștere a fenomenului infracțional, a riscurilor și amenințărilor la adresa ordinii și siguranței publice este prezentă și va rămîne bine conturată în viitor, deoarece aceste fenomene nu pot fi niciodată eliminate, ci doar limitate. De aceea, elementele caracteristice măsurilor preventive vor fi, cu certitudine, analizate și dezvoltate în viitor de doctrină, urmînd ca practica judiciară să desăvîrșească opera de înțelegere și aplicare a acestora.

Necesitatea folosirii Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în procesul interpretării și aplicării legislației penale și procesual-penale cu referire la subiectul reținerii și al arestării preventive, este determinată nu numai de prevederile Convenției, care formulează în mod direct cerințe față de standardele sistemului justiției penale, ci și de multiple prevederi implicite, care impun respectarea și luarea în calcul a anumitor norme de conduită pe durata desfășurării unui proces penal, în special în situațiile de reținere sau arestare a persoanelor.

Actualmente, la soluționarea chestiunii referitoare la legalitatea ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea acestuia urmează a se proceda în strictă conformita-

te cu prevederile Hotărîrii Curții Constituționale a RM privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din CPP (termenul arestului preventiv) din 23 februarie 2016. La adoptarea hotărîrii privind aplicarea detenției, instanțele naționale trebuie să aplice standardele impuse de Convenția Europeană a Drepturilor Omului: legalitatea detenției; existența unei bănuieli rezonabile; prezența unui risc; proporționalitatea, rezonabilitatea și necesitatea aplicării detenției și, în sfîrșit, posibilitatea aplicării măsurilor de alternativă detenției.

Referințe bibliografice

1. Bogaș Marius Ciprian. Noile reglementări privind reținerea și arestarea preventive. *Acta Universitatis "George Bacovia"*. Vol. 3, nr. 1/2014. <http://juridica.ugb.ro/>

2. Cocîrță Alexandru, Munteanu Victor, Foltea Radu. Ghid practic de monitorizare a respectării drepturilor persoanei reținute. Chișinău: Ed. Epigraf, 2015.

3. Danileț Cristi. Arestarea. Îndrumar pentru practicieni. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2016.

4. Dolea Igor, Ursu Sergiu, Larsen Bjorn, Arcușă Denis. Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene. Cercetare comparativă. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2014.

5. Hotărîrea Curții Constituționale a RM privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din CPP (termenul arestului preventiv) din 23 februarie 2016.

6. Волженкина Н. Н. Обеспечение конституционного права на неприкосновенность частной жизни при производстве предварительного следствия. Диссертация доктора юридических наук. М., 2000.

7. Горелик С. А., Лобанова Л. В. Преступления против правосудия. СПб.: Юридический Центр Пресс, 2005.

8. Григорьев В. Н. Задержание

подозреваемого. М.: Изд. Юриформ, 1999.

9. Зайцев О. А., Смирнов П. А. Подозреваемый в уголовном процессе. М.: Изд. ЭКЗАМЕН, 2005.

10. Камышанский В. А. Анализ следственной практики по Российской Федерации привлечения к уголовной ответственности работников правоохранительных органов. В: Особенности злоупотребления в деятельности правоохранительных органов. Материалы российско-американского семинара. СПб, 1999.

11. Международно-правовые акты государств-участников СНГ в области борьбы с преступностью: Сборник документов. Общий редактор В. В. Черникова. М., 1999.

12. Москалькова Т. Н. Этика уголовно-процессуального доказывания. М., 1995.

13. Пивень А. В. Право подозреваемого на защиту. Диссертация кандидата юридических наук. Краснодар, 1999.

14. Шадрин В. С. Обеспечение прав личности при расследовании преступлений. Диссертация доктора юридических наук. Волгоград, 1997.